

KIRSAL KESİMDE İKAMET EDEN LİSANS ÖĞRENCİLERİN ŞEHİR ALGILARI: NİTEL BİR ANALİZ

Perceptions of Undergraduate Students Residing in Rural Areas City: A
Qualitative Analysis

Prof.Dr. Çiğdem ÜNAL*
Öğr.Gör.Dr. İlhan İLTER**
Arş.Gör. Bayram YILAR***

Özet

Türkiye’de 15–19 yaş aralığındaki genç nüfusun yaklaşık %37’si kırsal alanlarda yaşamaktadır. Üniversiteli adayları olan ve kırsal kesimde ikamet eden bu gençlerin şehir algılarının nasıl olduğu belirlemek anlamlı görünmektedir. Buna göre kırsal alanlarda yaşayan ve aynı zamanda büyük şehirlerde üniversite okumak isteyen öğrencilerin şehir kavramına ilişkin metaforları, şehir yaşamından ne anladıklarını, üniversite yaşamı, şehir zorlukları, şehir çekiciliği, şehir kazanımları, değer kayıpları hakkında bilgileri tespit etmek; ortaya çıkabilecek birçok sorunun çözümlenmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmayla üniversiteye yeni başlayan kırsal kesimlerden gelen öğrencilerin şehir algıları nitel araştırma yöntemiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama önemli bir veri toplama tekniği olan odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada görüşmelerin gerçekleştirildiği öğrenciler (f=18) “maksimum çeşitlilik örnekleme” yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırmada nitel verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, üniversiteli öğrencilerin şehir, şehirleşme, şehirlerde yaşam algılarının çok benzer olmadıkları görülmüştür. Yapılan nitel çözümlenmeler sonucunda, şehir kavramına ilişkin gelişmişlik, çeşitlilik, sıkıntı ve iletişim zorluğu ana temalarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Şehir, şehir algısı, şehirlerde yaşam, odak grup görüşmesi

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi (cigdemunal@atauni.edu.tr)

** Bayburt Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü (ilter@bayburt.edu.tr)

*** Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi (bayram.yilar@atauni.edu.tr)

Abstract

About percent of 37 young people in the 15-19 between the ages in Turkey has been living in rural areas. It has been seemed significant how to determine the perceptions of urban these young people' who are living rural areas and candidates of university students. Accordingly, determining students' concept of metaphors, how they understand life in the city, what they expect and drawback from city life, about information of university life, the city challenges, the attractiveness of the city, the city gains, impairment losses are thought to help resolve many problems may occur. In the research, it has been used the focus group interview of method is an important techniques in the qualitative data collection. The study group who was carried out interviews (f = 18) is determined according to maximum variation sampling method in the study. It was used content analysis method to analyze the qualitative data in the research. According to the findings from the study, it has seen that university students' perception of city, urbanization and life in the city are not very similar. At the end of the qualitative analysis, it was reached some main themes such as "development", "diversity", "distress and difficulty in communication" related to the urban concept.

Keywords; *Urban, perception of urban, city life, focus group interview*

GİRİŞ

Köy yerleşmelerinden, sahip oldukları ekonomik ve kültürel işlevleriyle çok farklı bir görünüm sergileyen şehir yerleşmelerinin herkes tarafından kabul edilebilecek evrensel bir tanımı yapılmamıştır. Şehir yerleşmelerini kırsal yerleşmelerden farklı kılan birçok özellikleri vardır. *Bu özellikler fiziksel, ekonomik ve toplumsaldır. Pek çok kasaba ve şehir sıkışık bina ve sokakları, yüksek nüfus yoğunlukları ve tarım dışı faaliyetleri ile ayırt edilebilir. Ayrıca çok sayıdaki ve farklı gruplardaki insanların, aynı sosyal tesisleri, kuvvetli toplumsal bağlardan yoksun olarak paylaşmaları, bireysel isim bilinmezliği, meslekî ve mekânsal insan hareketliliği, toplumsal dayanıksızlık, insan kaynakları bakımından çeşitlilik, karmaşık sınıf ve gelir yapısı, dolayısıyla birbirine benzemeyen (heterojen) hayat tarzları, kentsel alanların genel nitelikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Özgür, 2010;76).* Dolayısıyla şehir yerleşmeleri tanımlanırken veya şehir-köy ayırımını yapılırken farklı ölçütler kullanılmıştır. *Farklı şehir tanımlarının ortaya çıkışında, şehrin çok sayıda bilim dalının (tarih, ekonomi, mimarlık, siyaset ve sosyoloji gibi) inceleme alanına girmesi ile de ilgisi vardır. Bu bilim dalları konuyu değişik açıdan ele almakta, sonuçta farklı tanımlar ortaya çıkmaktadır (Aliğaoğlu ve Uğur, 2012;5).* Her ne kadar farklı bilim dallarında, farklı ölçütlere göre (sosyolojik, fonksiyon, nüfus yoğunluğu, nüfus miktarı, idari sınırlar..) farklı tanımlar ortaya konulmuşsa da; idari sınırlar ve nüfus miktarları ölçütleri bunlar arasında en çok kullanılan ve kabul gören ölçütlerdir.

Dünya’da şehirleşme olgusu süreç bakımından büyük benzerlikler gösterse de; şehirleşme hızları ve nitelikleri aynı biçimde cereyan etmez. Şehirleşme oranı, belli bir bölgede, belli bir tarihte şehir denilen bu yerleşmelerde yaşayan nüfusun oranını ifade eder. Şehirleşme ise bir toplumsal sistemin zaman içindeki değişimini anlatır. Türkiye’de şehirleşme düzeyi özellikle 1950’li yıllarda hızlanmıştır. 1950 yılında şehirleşme düzeyi %25 iken; yani bu tarihte ülke nüfusunun %25’i şehirlerde yaşıyorken, bu oran 1955 yılında %28.7, 1990 yılında %50 ve 2012 yılında %77.8’e yükselmiştir(tüik.gov.tr). Türkiye İstatistik Kurumu, şehir ve köy ayırımında “idari sınırlar” ölçütünü esas almaktadır. Bu ölçüte göre il ve ilçe merkezlerini şehir, bucak merkezleri ve köyleri kırsal yerleşme saymaktadır.

Şehirleşme, çok yönlü ve köklü toplumsal değişimleri beraberinde getiren bir olgudur. Ülkemizde hızla yaşanan sosyoekonomik değişimler bireylerin kırsal alanlardan şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Bu durum da şehirleşmeyle birlikte; bu yerleşmelerde yaşamaya başlayan insanların kültürel yapısında ve toplumsal yaşam etkileşimlerinde önemli değişiklikleri ortaya çıkarmaktadır. Bilindiği gibi şehirleşme sadece Türkiye’de yaşanan bir süreç değildir, Dünya’da da devam eden hızlı bir şehirleşme vardır. *Bugün dünya nüfusunun yarısı şehirlerde yaşamakta ve bu şehirlî nüfusun yarısı kadarı da 1 milyon ve üzeri nüfuslu, değişen derecelerde sınırlar-ötesi işlevlere sahip şehirlerde ikamet etmektedir. Bu nicel değişimin beraberinde nitel ve sosyal bir kısım değişimleri de getirmesi mukadderdir (Alptekin, 2012;78).* Ancak kırsal nüfusun şehirlere göç etmesiyle ortaya çıkan, şehirleşmeyle; önemli bir ekonomik gelişme ve olumlu bir

kültürel değişimin yaşanmadığını düşünülebilir. Gerçekten de köyden kente göç eden bu nüfus grupları şehirleşinceye kadar; köyden getirdikleri bu hayat tarzını yaşamaya devam ederler. Zira bu insanlar gecekondulu mahallerinde oturdukları için, şehir hayatlarına uyum süreci uzun olmakta; ortaya çıkan ekonomik, toplumsal gibi sebeplerden dolayı şehirle bütünleşmeleri de zorlaşmaktadır. Bununla birlikte ekonomik faaliyet-gecekondulu ilişkileri gibi birçok hususların, şehirlerdeki bugünkü nüfus dağılışı kalıbını olduğu kadar değişimleri de açıkladığını (Tümertekin, 1979;16) göz ardı etmemek gerekir. Değişim hangi düzeyde gerçekleşirse gerçekleşsin; Türkiye’de şehirleşme demografik açıdan özellikle kırsal alanlardan gelen göçle beslenen nüfusun şehirlerde toplanmasıdır. Ve bu süreç ister istemez ekonomik, sosyal ve kültürel bir yapısal dönüşümü içermektedir.

Bu bağlamda şehirlerde yaşamaya başlayan bireylerde ortaya çıkan bu dönüşümler yanında, kırsal kesimde yaşayan bireylerin de şehir algıları birbirinden farklı olabilmektedir. Bu araştırmada, üniversiteye yeni başlayan, kırsal kesimden gelen öğrencilerin şehir algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türkiye’de 15-19 yaş aralığındaki genç nüfusun yaklaşık %37’si kırsal alanlarda yaşamaktadır (Yentürk,2007). Bu araştırmanın örneklemini oluşturan ve ergen olarak adlandırılan bu yaş gurubunun genel özellikleri vardır. Ergenlik döneminde genç, somut düşünceden soyut düşünceye ulaşır. Bunun sonucunda ergenin dış dünyayı algılaması değişikliğe uğrar, daha çok sorgulamaya ve farklı açılardan bakmaya başlar, tartışmacı, idealist ve eleştirici olur. Sosyal gelişme kişinin içinde bulunduğu toplum tarafından kabul edilebilir biçimde davranmayı öğrenme sürecidir. Ergenlik yılları toplumsal gelişim ve uyum yıllarıdır, çocukluğa özgü alışkanlık ve davranışlar yerini olgun tutumlara bırakır. Ergenin sosyalleşme sürecindeki başarısı bu döneme iyi hazırlanmış olmasına bağlıdır (Yazgan,2011). *Kısacası, psikolojik ve biyolojik değişmelerin yoğun yaşandığı gençlik döneminin en önemli sosyal özellikleri ise bir çok araştırmacı tarafından toplumda yetişkinlik rollerine ve statülerine doğru hızlı bir hareketlilik içinde olan, toplumu eleştirme gücünü kendinde en yoğun şekilde hisseden, sorumluluğunun ve bağımsızlığının düzeyi giderek artış gösteren, toplumun en yaratıcı ve en dinamik kesimi olarak ifade edilmiştir* (Aktaran; Burcu,2011;84 Frith 1984,Young 1973, Yörükoğlu 1991, Şemin 1992,Tezcan 1981,Gökçe 1982). Dolayısıyla psikolojik ve biyolojik gelişimini tamamlamaya çalışan bu bireylerin; şehir algıları konusunda farklı bakış açılarının ortaya çıkacağı kaçınılmaz olacaktır. Büyük şehirlerle etkileşimi fazla olan kırsal yerleşmeler ile etkileşimi çok az kırsal yerleşmelerde yaşayan insanların şehir algıları elbette birbirinden farklı olacaktır.

Amaç ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı, kırsal yaşam alanlarında aileleri ikamet eden Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü I. Sınıf öğrencilerin şehir algılarını belirlemektir. Araştırmada nitel veri toplamada önemli bir veri toplama tekniği olan odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Odak grup görüşmelerinde görüşmeciler küçük bir grup ile araştırma problemi doğrultusunda hazırlanan bir dizi sorular hakkında onların düşüncelerine yönelik sorular sorar (Fraenkal ve Wallen, 2005;461). Öncelikle grup görüşmelerinde sorulara verilen yanıtlar, gruptaki bireylerin birbirleriyle etkileşimleri sonucu oluşur. Gruptan bir bireyin soruya verdiği yanıtın diğer bireyler tarafından duyulması, onlara, kendi düşüncelerini verilen bu yanıt çerçevesinde oluşturma fırsatını verir. Grup süreçlerinin,

örneğin bireysel görüşmelerle karşılaştırıldığında, dinamizmi ve yaratıcılığı nedeniyle odak grup görüşmeleri yoluyla araştırmanın problemleri hakkında daha derin ve zengin bilgiye ulaşma imkânı vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008;152–163). Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel verilerin elde edilmesinde ise araştırmacılar tarafından geliştirilen açık-uçlu sorulardan oluşan yarı-yapılandırılmış odak grup görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada odak grup görüşmeleri iki ayrı oturumda yapılmış ve grup görüşmelerine, her grupta 8 olmak üzere toplam 16 kişi katılmıştır. Katılımcılar kırsal alanlarda yaşayan öğrencilerden seçilmiştir. Öğrencilerden alınan görüşler sesli kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmış ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Odak grup verilerini elde edebilmek için Krueger'n 1994 yılında örneklendirdiği "odak grup bilgi formu" (Çizelge 1) kullanılmıştır (Aktaran: Burcu, 2002; 91). Toplam 11 adet görüşme sorusu oluşturulmuş ve soruların belli bir düzen içinde sıralanmasına dikkat edilmiştir. Sorular; açılış, tanıtma, geçiş, anahtar, araştırma, kapanış ve final soruları şeklinde(Yılmaz ve Oğuz, 2011;101) düzenlenmiştir.

Çizelge 1. Odak Grup Bilgi Formu

Odak Grup Tarihi: 6.03.2013
Odak Grup Bölgesi/Yeri: Atatürk Üniv. KKEF Lisansüstü Eğitim Dershanesi
Katılımcıların Sayısı/Tanımı: 8
Odak Grup Ana Konusu: Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Algıları: Nitel Bir Analiz

Sorular:

- 1-Lütfen isminizi söyleyip kendinizi kısaca tanıtır mısınız?
- 2-Şehir kavramı size ne ifade etmektedir?
- 3-Şehir yaşamı hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 4-Bir bölgenin şehirleşmesinde ön koşul niteliğindeki faktörler neler olabilir?
- 5-Nasıl bir şehirde okumayı hayal ettiniz/düşündüğünüz? Bu şehri zihninizde nasıl canlandırdınız?
- 6-Şehir yaşamında karşılaştığınız en önemli zorluklar nelerdir? (hangi tip zorluklarla karşılaşmayı bekliyordun-beklemediğin farklı zorluklar nelerdi?)
- 7-Sana göre, hangi özelliklerinden dolayı insanlar şehirde yaşamayı tercih ediyorlar?
- 8-Şehirde yaşamının sana katacağı yeni değerler nelerdir, kısaca açıklayınız.
- 9-Şehirde yaşamının senden alacağı değerler olabilir mi, sana göre bunlar nelerdir.
- 10-"Keşke şu zamana kadar şehirde doğup, büyüüp yaşasaymışım" dediniz mi hiç? Evet/Hayır ise neden?
- 11-Bu konuda değinmediğimiz, sizin eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mı?

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012–2013 öğretim yılı bahar yarıyılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalının I. Sınıfında öğrenim gören on ikisi erkek ve altısı kız olmak üzere toplam 18 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde öncelikle olarak öğrencilere ilişkin bazı demografik özellikleri içeren kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Bu formda öğrencilerin şehir hayatına yabancı olup olmadıklarına yönelik maddelere yer verilerek araştırmanın çalışma grubu bu doğrultuda oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin şehirde kalma sürelerinin 1 gün ile 4 ay arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Veri Analizi

Görüşmeler ve odak grup toplantılarında, "not alma", "bilgi formu" ve "ses kayıt" cihazı ile toplanan veriler, içerik analiz teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada içerik analizi türlerinden "kategorisel analizi" kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizine göre nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir; Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. İçerik analizi toplanan verilerin açıklanarak kavram ve ilişkilere ulaşıldığı bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek 2005:227). Toplanan verileri açıklayabilmek için kavramlara ulaşılmış ve aralarındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun için ilk aşamada elde edilen veriler kendi içinde anlam oluşturacak şekilde bölümlere ayrılarak ve her bölüm kodlanarak, kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği tespit edilmiştir. Kodlama yapılırken Strauss ve Corbin(1990) tarafından geliştirilen ve üç tür kodlama biçiminden biri olan "daha önce belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama" tekniği (Aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2008:229) kullanılmıştır. Verilerin kodlara göre sınıflandırılmasından sonra kodlara belirli düzeyde açıklama getiren temalar bulunmuştur. Daha sonraki aşamada bütün bu veriler kullanılarak; tanımlama ve bulguların yorumlanması yapılmıştır.

Bulgular

Kırsal kesimde ikamet eden lisans öğrencilerin şehir algılarıyla ilgili olarak 16 üniversiteli genç ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde ve odak grup çalışmalarında elde edilen veriler alttaki çizelgelerde görüldüğü şekilde düzenlenmiştir. Çizelgelerin ilk sütununda araştırmacının yönelttiği sorular, ikinci sütunda katılımcının ifade ettiği görüşler, üçüncü sütunda ise görüşmelerden elde edilen veriler kodlanmıştır. Kodlama bazen tek bir kelime olabildiği gibi bazen de bir iki kelimeyi kapsamaktadır. Bu sütunda, önce kavramlar düzeyinde kodlar ve onların altında; katılımcılara bu kavramla ilgili algısını ortaya koyan alt kodların listesi verilmiştir. Son sütunda ise kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılarak; kodların benzerlik ve farklılıklarından hareketle temalar bulunmuş, diğer bir deyişle tematik kodlama yapılmıştır.

1. Öğrencilerin Şehir Algısına İlişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Görüşlerden çıkarılan verilerin kodlanması sonucunda(Çizelge 2) şu bulgulara ulaşılmıştır. Kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin *şehir kavramını tanımlamalarına*

verdikleri cevaplardan yola çıkarak, ulaşılan alt kavramlar veya düşüncüler bir araya getirildiğinde; dört ayrı tema ortaya çıkmaktadır. Bunlar; *gelişmişlik*, *çeşitlilik*, *sıkıntı* ve *iletişim zorluklarıdır*. Öğrencilerin bazıları şehir kavramını daha rahat yaşam, aktivite-sosyal aktivite, yüksek binalar, alışveriş merkezlerinin olduğu gelişmiş yerler olarak algılamakta, bazıları da; kalabalık yerler, farklı insanların olduğu yerler diyerek, çeşitliliklerin oldukları algısını ortaya koymaktadırlar.

Çizelge 2. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Tanımı Algılarının Kodlaması

Tanıma Sorusu	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Şehir kavramı sana ne ifade etmektedir?	“Şehir deyince gelenek-görenekler açısından farklı, kültür seviyesi köylere göre üst seviyede, sosyal çevre olarak daha gelişmiş, insanların teknolojiye ilgilerinin daha yoğun olduğu yerler”	Şehir tanımı -daha rahat yaşam -aktivite-sosyal aktivite -yüksek binalar -alışveriş merkezleri -gelenek-görenek farklılığı -kalabalık yerler -farklı insanlar -zor yaşam -gürültü -zayıf insan ilişkileri -yabancılaşma -uyum zorluğu	Gelişmişlik Çeşitlilik Sıkıntı İletişim zorluğu

Ayrıca zor yaşam, gürültü ifadelerinden şehirleri sıkıntının fazla olduğu ve yine iletişim zorluğunun (yabancılaşma, uyum zorluğu..) yaşandığı yerleşmeler olarak algıladıkları görülmektedir. Bu tip algıların güçlü olduğunu Doğanay ve Alim 2010 yılında yaptığı çalışmada da tespit etmişlerdir. Bu çalışmada, şehirle etkileşimi zayıf olmayan bir grup kırsal nüfusun şehirleri; kalabalık ve gürültülü yerler olarak algıladıkları görülmektedir (Doğanay ve Alim, 2010;182).

2. Öğrencilerin Şehir Yaşamı Algılarına İlişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Grup görüşmelerinde katılımcılara şehir yaşamı algısını ortaya çıkarabilmek için sorulan, şehir yaşamı hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuna verilen cevaplarda, elde edilen bu kavramlardan, iki ayrı temaya ulaşılmıştır.

Çizelge 3. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Yaşamı Algılarının Kodlaması

Geçiş Sorusu	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Şehir yaşamı hakkında ne düşünüyorsunuz?	<p>“Şehir yaşamı, köyle kıyaslarsak kalitenin, alt yapının, hayat şartlarının daha iyi olduğu ancak kötü alışkanlıkları gençlerin daha kolay edinebildiği, maddi sıkıntıların daha fazla olduğu bir yaşam tarzı.”</p> <p>“İnsanlar arası ilişkilerin resmileştiği, yaşamın sadece maddi boyutunun öne çıktığı, ayrıca gürültü ve ses kirliliğinin olduğu, gelenek ve göreneklerin bir kenara itildiği ancak imkânların da bir o kadar arttığı bir yaşam.”</p>	<p>Şehir yaşamı</p> <ul style="list-style-type: none">-konut sıkıntısı-pahalı yaşam-kötü alışkanlıklar-maddi sıkıntılar-zayıf ilişkiler-başkalaşma-dezavantajlar-yabancılaşma-yalnızlık duygusu <p>-iyi yaşam</p> <ul style="list-style-type: none">-hayata kolay hazırlanma-özgür ortam-serbest yaşam-farklı insanlar	<p>Zor yaşam şartları</p> <p>Rahat-kolay yaşam şartları</p>

Öğrencilerden bir grup şehir yaşamını *yaşam şartlarının zor* olduğu yerler olarak algıladıkları, diğer bir grup ise *rahat ve kolay yaşanabilecek* yerler olarak algılamaktadırlar (Çizelge 3). Öğrencilerin şehir yaşamı algılarına ilişkin ortaya koydukları görüşlerde en sıklıkla kullandıkları; konut sıkıntısı, pahalı yaşam, maddi sıkıntılar zayıf ilişkiler yabancılaşma, özgür ortam, farklı insanlar gibi kavramlar olmuştur.

3. Öğrencilerin Şehirleşme Kavramına İlişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Bir yerleşmenin şehirleşmesinde ön koşul niteliğindeki faktörler neler olabilir? Sorusu, katılımcıların yerleşmelerin nasıl şehirleştiklerini, büyüdüklerini, kısaca şehirleşmenin nasıl gerçekleştiği konusundaki algılarını ortaya koymak amacıyla sorulmuştur.

Çizelge 4. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehirleşme Kavramı Algılarının Kodlaması

Anahtar Soru	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Bir yerleşmenin şehirleşmesinde ön koşul niteliğindeki faktörler neler olabilir?	“İlk olarak ulaşım ağı gelişmiş olan, avantajlı bir jeostratejik konumda bulunan, elverişli iklime ve araziye sahip olan yerler şehirleşme potansiyeline sahip yerlerdir.”	Şehirleşme kavramı -su-maden kaynaklarının fazlalığı -uygun iklim şartları -ulaşım kolaylığı -jeostratejik konum -turizm kaynakları -arazisinin düz olması -iş imkanları -üretim kolaylığı -alt yapı sağlamlığı -ihtiyaçların hızla karşılanması -üniversitesi olması	Doğal faktörler Beşeri faktörler

Ortaya konulan cevaplar analiz edildiğinde; su-maden kaynaklarının fazlalığı, uygun iklim şartları, ulaşım kolaylığı, jeostratejik konum, turizm kaynakları, iş imkanları, üretim kolaylığı alt yapının sağlamlığı gibi kelimeleri sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Bu soruya verilen cevaplar kodlandığında (Çizelge 4) *doğal kaynakların* ve *beşeri kaynakların* varlığı olmak üzere iki ayrı temaya ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların, bir yerleşmenin şehirleşmesinde rol oynayan faktörleri doğru algıladıklarını ve şehirleşmenin ön koşul niteliğindeki şartları bildiklerini ortaya koymaktadır. Doğal faktörler içerisinde en fazla iklim şartları, ulaşım kavramları tekrarlanırken; beşeri faktörler içerisinde de en fazla iş imkanları ve üniversite kavramları tekrarlanmıştır.

4. Öğrencilerin Üniversite Yaşamına İlişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Katılımcılara üniversite yaşamlarını nasıl bir şehirde geçirmelerini istediklerini öğrenmek amacıyla sorduğumuz, nasıl bir şehirde üniversite okumayı hayal ettiniz? Sorusuna gelen cevapların alt kodlamalarını sınıflandırdığımızda, üç ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar; *yabancılaşmama*, *doğal imkanlar* ve *fırsatları yakalama* temalarıdır (Çizelge 5).

Öğrencilerden bir bölümü üniversite yaşamında dışlanma, uyumsuzluk, iletişim zorlukları yaşamaktan korktuklarını ifade etmişlerdir. Kültürel benzerliklerin fazla olduğu, kolayca arkadaşlık ve dostluk kurabilecekleri, insan ilişkilerinin sıcak olduğu şehirlerde üniversite okumak istediklerini belirterek, aslında çevrelerinden yabancılaşmamayı istediklerini ortaya koymuşlardır. Katılımcı öğrencilerin bazıları ise, üniversite okudukları şehrin iyi bir iklime sahip olması gerektiğini, gelişmiş bir ulaşım ağına ve denize kıyısı olan bir üniversite şehrinde okuma isteklerini ifade etmişlerdir. Bu düşüncelerde yer alan kavramlar düzeyinde tespit edilen bu düşünceler tanımlandığında, doğal imkanlar temasına ulaşılmaktadır. Kısacası bu öğrenciler doğal imkanları fazla olan şehirlerde yaşamak istedikleri algısını ortaya koymuşlardır.

Yeni yerler tanıma fırsatları, sosyal aktivite çeşitliliği, model olma fırsatı, daha özgür yaşama gibi sıklıkla söylenen alt temalardan; fırsatları yakalama, bu soruya verilen cevaplardan çıkarılan üçüncü ana temadır.

Çizelge 5. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Üniversite Yaşamı Algılarının Kodlaması

Anahtar Soru	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Nasıl bir şehirde üniversite okumayı hayal ettiniz? Bu şehri zihninizde nasıl canlandırdınız?	“Doğal güzelliği olan, denize sahip, iklimi ılıman ya da sıcak, sosyal aktivitelerin ve özgür ortamların fazla olduğu bir şehir hayal ettim.”	<i>Üniversite yaşamı</i> -kültürel benzerlik -arkadaşlık kurma -dostluk kurma -sıcak ilişkiler -iyi iklim koşulları -doğal güzellik -gelişmiş ulaşım ağları -denizinin olması -yeni yerler tanıma fırsatı -sosyal aktivite çeşitliliği -okuyacağım bölüme model oluşturabilme -daha özgür	Yabancılaşmama Doğal imkanlar Fırsatları yakalama

5. Öğrencilerin Şehir zorlukları algılarına ilişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Şehir yaşamında hangi tip zorluklarla karşılaşmayı bekliyordun? Sorusundaki amaç öğrencilerin şehir zorlukları algılarını ortaya çıkarmaktır. Daha önceki yıllarda yaşamlarının neredeyse tamamını kırsal alanlarda geçiren bu öğrencilerin, şehir zorlukları algılarını; *yalnızlık*, *barınma sorunu* ve *özlem* temaları altında toplamak mümkündür (Çizelge 6). Üniversite okuyacakları şehre gelirken, bazı öğrencilerin yalnızlık, bazılarının barınma sıkıntısı ve bir grubun ise aile ve memleket özlemi çekeceği korkularını yaşadıkları görülmektedir. Kalacak yer sıkıntısı ve iletişim zorluğu özellikle en sık tekrarlanan cevaplar olmuştur.

Çizelge 6. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Zorlukları Algılarının Kodlaması

Anahtar Soru	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Şehir yaşamında hangi tip zorluklarla karşılaşmayı bekliyordun? Nelerle karşılaştın?	“Çevrendeki birçok farklı kültüre, anlayışa sahip insanlardan dolayı iletişim zorluğu yaşamayı bekliyordum... Şehirlerde insanlara karşı güven sorunu da olabiliyor.”	Şehir zorlukları -iletişim zorluğu -uyumsuzluk -siyasi görüş farklılığı -dışlanma -kalacak yer sıkıntısı -güven sorunu -aile ve memleket özlemi	Yalnızlık Barınma sorunu Özlem

6. Öğrencilerin Şehirlerin Çekiciliği Algılarına ilişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Şehirleşme sürecinde yaşanan genel ortak özelliklerin temelinde şehirlerin sahip olduğu çekici faktörler yatmaktadır. Üniversiteye yeni başlamış bu öğrencilerin şehirlerin çekici faktörlerini neler olduğu konusunda nasıl bir algıya sahip oldukları anlamak amacıyla, sana göre, hangi özelliklerinden dolayı insanlar şehirde yaşamayı tercih ediyorlar? Sorusu yöneltilmiştir (Çizelge 7). Elde edilen kodlamalar sonucunda; *devlet yatırımları*, *iş imkanları* ve *kişisel fırsatlar* temalarına ulaşılmıştır. Katılımcılardan bazıları, eğitim-sağlık ve alt yapı hizmetlerinin iyi olmasından dolayı insanlar şehirlerde yaşamaktadırlar algısını ortaya koyarken; bazıları ise sanayinin varlığı, günü birlik iş

imkanlarının oluşu ve şehirlerde para kazanmanın daha kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğrencilerin ise, şehirlerin insanların kendini daha kolay geliştirebilecekleri yerler olduklarını, daha özgür ve rahat yaşama fırsatı sunduklarını ve bu özelliklerinden dolayı şehirlerin daha çekici olduklarını düşündüklerini görmekteyiz.

Çizelge 7. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehirlerin Çekiciliği Algılarının Kodlaması

Araştırma Sorusu	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Sana göre, hangi özelliklerinden dolayı insanlar şehirde yaşamayı tercih ediyorlar?	“İnsanları şehirlere çeken şeyler iş imkânlarının fazla olması, gününbirlik iş imkânlarının fazla olması, köyde kışın yapılacak bir ekonomik faaliyet yoktur ama şehirde yapacak bir iş bulabilirsiniz. Ayrıca şehirlerin eğitim, sağlık, ulaşım imkânları da kesinlikle insanları kendine çeker.”	Şehirlerin çekiciliği -eğitim imkânları -sağlık imkânları -altyapı -sanayi -günü birlik iş imkânları -para kazanma kolaylığı -kendini geliştirme imkânları -rahat yaşam -özgür yaşam	Devlet yatırımları İş imkânları Kişisel fırsatlar

7.Öğrencilerin Şehirler kazanımları Algılarına ilişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Girişimcilik, sosyalleşme ve kimlik kazanımı; temaları öğrencilerin şehir yaşamından elde edecekleri kazanımlar olarak tespit edilmiştir (Çizelge 8). Grup görüşmesine katılan öğrencilerle yaptığımız görüşmeler sonucunda, öğrencilerin bir bölümü şehirde sürekli yaşamaları sonucunda, öz güvenlerinin artacağı, çeşitli zorluklarla mücadele güçlerinin gelişeceğini, yeni fikirlere sahip olabileceklerini ifade ederken, aslında girişimcilik becerisini kazanabileceklerini ortaya koymuşlardır. Bir grup ise sosyalleşmenin daha önemli olduğunu düşünerek, bu yöndeki algılarını; çabuk ilişki kurma, toplumsal kuralları öğrenme, yalnızlık hissetmeme ...gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. Model kişi olma, olgunlaşma, farklı düşünme, özgürleşme...kavramları ise bunları ifade eden öğrencilerin; kimlik kazanımının daha önemsediklerini ve şehirde yaşayan insanların böyle bir kazanımı elde edeceklerini algıladıklarını göstermektedir.

Çizelge 8. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehirler Kazanımları Algılarının Kodlaması

Araştırma Sorusu	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin Kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Şehirde yaşamının sana katacağı yeni değerler nelerdir, kısaca açıklayınız	“Köylerde belli kalıpların dışına çıkmazsınız. Hayal dünyanız dardır. Model alabildiğiniz tek kişi babanızdır. Ama şehirlerde ufkunuz genişler, dünyadan haberiniz olur, farklı insanlar tanırırsınız, hayata bakış açınız değişir. Kendi ayaklarınız üzerinde durmayı öğrenirsiniz, özgüveniniz artar. Hayatı öğreten şehirdir.”	Şehir kazanımları -öz güven artışı mücadele gücü -yeni fikirlere sahip olma -çabuk ilişki kurma -toplumsal kuralları öğrenme -daha yüksek kültür seviyesi -eğlenmeyi öğrenme -yalnızlık hissetmeme -model kişi olma -olgunlaşma -farklı düşünme -özgürleşme -empati kurma -bakış açısının genişlemesi	Girişimcilik Sosyalleşme Kimlik kazanımı

8.Öğrencilerin Değer Kayıpları Algılarına ilişkin Ortaya Çıkan Bulguları

Şehirde yaşamının senden alacağı değerler olabilir mi, sana göre bunlar nelerdir? Sorusuna aldığımız cevaplarda katılımcı öğrencilerin şehirde yaşamının çıkarabileceği

değer kayıplarını, insanlara güvenmeme, bencilleşme, yabancılaşma, zayıf komşuluk ilişkileri, kültürel yozlaşma gibi kavramlarla ifade etmişlerdir. Bu kavramlar kodlandığında, duyarsızlaşma, samimiyetsizlik gibi ana temaların ortaya çıktığı görülmektedir (Çizelge 9).

Görüşme sorusuna verilen cevaplardan bazılarında, insanların büyük şehirlerde güven duygusunu kaybedebilecekleri, daha soğukkanlı kişiler haline dönüşebilecekleri ve kişilik kayıpları yaşayabilecekleri söylenmiştir. Söz konusu bu veriler ayrı şeyleri ifade ettikleri için bunlardan herhangi bir ana temaya varılmamıştır.

Çizelge 9. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Değer Kayıpları Algılarının Kodlaması

Araştırma Sorusu	Görüş (doğrudan alıntı)	Verilerin kodlanması (cümle-kelime sıklığına göre)	Temaların tanımlanması
Şehirde yaşamının senden alacağı değerler olabilir mi, sana göre bunlar nelerdir?	“Şehir kişinin öz kültürüne bağlılığını azaltır. İnsanlardaki sıcak, samimi duyguları yok eder. Şehirlerde ilişkiler daha çok çıkara dayalı olur. Bu da kişiyi bencilleştirir, yardımlaşma duygusu kalmaz. Ürkütücü olaylar çokça yaşandığı için güven duygusu biter.”	Değer Kayıpları -güven duygusu -soğukkanlılık -kişilik kaybı -bencilleşme -yabancılaşma -İnsani ilişkiler -komşuluk ilişkileri -samimiyet azalması -ikincil ilişkiler -kültürel yozlaşma	Duyarsızlaşma Samimiyetsizlik

“Keşke şu zamana kadar şehirde doğup, büyüüp yaşasaymışım” dediniz mi hiç? Evet/Hayır ise neden? Sorusuna katılımcıların 10’nu evet dedim, diye cevap verirken 6’sı ise hayır demedim diye cevap vermişlerdir. Evet diyenlerin cevapları incelendiğinde (Çizelge 10); daha iyi bir eğitim alırdım, kendime güvenme konusunda sorunlar yaşamazdım, daha iyi ilişkiler kurardım, şu andaki durumumdan daha önde olurdu, kayıplarım olmazdı... gibi görüşlerle *daha iyi bir gelecek-toplumda önemli bir yere sahip olma* arzularını dile getirdikleri söylenebilir. Hayır demedim diyenler ise; samimiyet duygumu kaybetmek istemem, yaşadığım yerdeki sıcak ilişkileri bulamam, telefisi olmayan kayıplarım olduğunu düşünmüyorum, sürekli tereddütlü bir hayat yaşamak istemezdim..

gibi görüşlerle *kültürel değerlerden uzaklaşma ve büyük şehirde yaşamaktan korktukları* algılarını ortaya koymuşlardır.

Çizelge 10. Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Algılarının Araştırmasının Kapanış Sorusu

“Keşke şu zamana kadar şehirde doğup, büyüüp yaşasaymışım” dediniz mi hiç? Evet/Hayır ise neden?	Evet; -daha iyi bir eğitim -güven sorunları yaşamazdım -daha iyi ilişkiler kurardım -daha önde olurdum -şehrin imkanlarından daha iyi yararlanırdım -kayıplarım olmazdı -daha iyi zaman geçirmiş olurdum
	Hayır; -samimiyet duygumu kaybederdim -kırsal alandaki sıcak ilişkileri bulamazdım -telafisi olmayan kayıplarım yok -sürekli tereddüt yaşamak istemezdim

Finalde, bu konuda değinmediğimiz, sizin eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mı? Sorusu yöneltildi, ancak katılımcıların hepsi hayır dediği için, bu soruya cevap alınmadan odak grup görüşmesi tamamlandı.

Sonuç ve Öneriler

15–19 yaş aralığındaki genç nüfusun yaklaşık %37’si kırsal alanlarda yaşadığı Türkiye’de, bu gençlerin şehir algılarının nasıl olduğu belirlemek anlamlı görünmektedir. Kırsal alanlarda yaşayan ve aynı zamanda büyük şehirlerde üniversite okumak isteyen öğrencilerin şehir yaşamından ne anladıkları, ne beklediklerini, çekincelerinin neler olduğunu tespit etmek; ortaya çıkabilecek birçok sorunun çözümlenmesine yardımcı olur. Özellikle kırsal alanlardan gelerek birdenbire şehirlerde yaşamaya başlayan bu öğrencilerin yaşayabilecekleri sorunların önceden farkında olup; bu sorunlara karşı önlem almak her üniversitelere birtakım sorumluluklar yüklemektedir. Odak grup görüşmelerinin raporlaştırılmasında önemli olan sayılar değil katılımcıların ne söylediğidir. Bu yüzden bu tip araştırmaların sonuç bölümünde; araştırmacının ortaya çıkan görüşler doğrultusunda genellemeler yapması veya bir sonuca ulaşması doğru değildir. Ancak bu çalışmalarda; ortaya konulan görüşler çerçevesinde, araştırmacılar tarafından ileri sürülen öneriler daha çok önem kazanmaktadır. Bu çalışmada da sonuçlar ilgili çizelgeler altında değerlendirildiği için bu bölümde sadece önerilere yer verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunmak mümkündür

Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler için, öğretim yılının hemen başında oryantasyon toplantıları yapılmalıdır. Bu toplantılarda dışarıdan gelen her öğrencinin ilk defa yaşamaya başladığı bu yerleşmeler hakkında genel bilgiler verilmelidir.

Kırsal kesimden gelen ve büyük şehirle ilk defa tanışan öğrenciler için ek oryantasyonlar yapılabilir. Bunun için Üniversite Rektörlüklerinde bu görevi sürdürecektir bir ana birim; ve bu birime bağlı fakülteler-bölümler-anabilim dalları çerçevesinde daha küçük alt birimler oluşturulabilir.

Rektörlük kapsamında oluşturulacak ana birimde özellikle kırsal kesimlerden gelen ve birinci sınıfa henüz başlayan öğrencilerin barınma, burs gibi ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar sürdürülebilir. Fakültelerdeki bölümler ve ana bilim dallarında oluşturulacak birimlerde görev alan kişiler; ilgili grubun öğrenci danışmanları ve fakültede görevli olan memurlardan oluşturulabilir. Zira üniversiteye yeni başlayan bir öğrenciyi ilk etapta en iyi tanıyacak olan kişi, bu öğrencilerin danışmanlarıdır. Öğrenci danışmanları bu öğrencilerle bire bir veya gruplar halinde görüşerek; sorunlarının çözümünde yardımcı olacaktır. Gerekliğinde bu öğrencilerin şehir hayatını daha iyi ve doğru bir şekilde tanımaları için; Fakülte ve belki Üniversite gözetiminde (onlardan destek alarak) onlarla birlikte şehre geziler düzenlenebilir.

Kırsal kesimlerden gelen öğrencilerle ilgilenen üst sınıflardan gönüllü öğrenci grupları oluşturulabilir; gönüllü gruplar bu öğrencilerle arkadaşlık kurarak, onların sorun ve ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olarak, şehir hayatıyla daha kolay bütünleşmelerine yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunabilirler.

Üniversiteler veb sayfalarında şehir hayatıyla ilk defa tanışacak olan ve üniversiteye yeni başlayan öğrenciler için tanıtım programları yapabilirler. Bu tip programlar öğrencileri bilgilendirme açısından önemli bir görevi yerine getirecektir.

Sonuç olarak; üniversiteye yeni başlayan ve kırsal alanlardan gelen bu gençlerin şehir yaşamına çabuk uyum sağlamaları ve çevrelerindeki insanlarla daha kolay ilişki kurabilmeleri, geliştirebilmeleri ve sürdürebilmeleri kısacası şehir yaşamının olumsuz algılarını ortadan kaldırarak eğitimlerini daha verimli sürdürebilmeleri ve daha başarılı olmaları açısından önemlidir.

Teşekkür: odak grup görüşmelerine katılan ve samimi bir şekilde cevap veren 18 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerine teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Aliagaoglu, A.,-Uğur, A.,2012. Şehir Coğrafyası (II. Basım). Nobel Yayınları, Yayın Nu:302.
- Alptekin, M.Y., 2012. Yeni Bir Dünya Algısı Olarak Dünya Şehir-Sistem Yaklaşımı. The Journal of Academic Social Science Studies. Volume 5 Issue 8, p. 75-88, December 2012 (Erişim 29.03.2013).

- Burcu, E.,2002 Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları: Hacettepe - Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 19 / Sayı: 1/ ss. 83-103.
- Doğanay, S., Alim M.,2010. Türkiye’de Kırsal Nüfusun Şehir Algısı Üzerine Bir Araştırma: Yeşilyurt Köyü(Trabzon). Doğu Coğrafya Dergisi. Yıl:15 Sayı:23
- Fraenkel, J.R & Wallen, E.N. (2005). *How to Design and Emulated Research in Education*. 6th edition McGraw –Hill.
- Frith, S. (1984), *The Sociology of Youth*, Lancashire:Causeway Books
- Gökçe, B. (1982), "Gençliğin Türk Toplumundaki Konumu", Gençlik ve Toplum, Ankara: TC.G.S.B. Yay.
- Krueger, R.A. (1994), *Focus Groups-.A. Practical Guidefor Appiied Research*, London.- Sage Pub.
- Özgür, E., M., 2010. Yerleşme Coğrafyasına Giriş. http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG113_ders_notu_1011.pdf
- Şemin, R. (1992), *Gençlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tezcan, M. (1981),*Kuşaklar Çatışması.-Okuyan ve Çalışan Gençlik Üzerine Bir Araştırma*, An- kara: Kadioğlu Matbaası.
- Tümertekin, E.,1979. İstanbul’da Nüfus Dağılışı, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2540, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 104, Edebiyat Fakültesi Matbaası. İstanbul.
- Yazgan, Y.,2011. Ergenlik Dönemi. TAPV <http://www.tapv.org.tr/dokuman/6287af9b-637a-4fa8-8185-1a31da61e587.pdf>
- Yentürk, N.,2007. İstatistiklerle Türkiye’de Gençlik. Gençlik Çalışmaları Birimi (<http://proje.akdenizbelbir.gov.tr/Dosyalar/istatistiklerlegenclik.pdf>), Erişim Tarihi:29.03.2013
- Yıldırım, A., Şimşek, H., 2008. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırmalar. Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, K.,Oğuz, E.,2011. Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi 4 (1), 95-107. www.keg.aku.edu.tr
- Young, O. D. (1973), *Youth and The Future*, Connecticut: Westport
- Yörükoğlu, A. (1991), "Gençlik ve Yetişkinler, Kuşaklar Çatışması", B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (eds.), *Birey-Kişilik ve Toplum, Aile Yazıları III*, Ankara: TC .B .A .A. Yay.

Kırsal Kesimde İkamet Eden Lisans Öğrencilerin Şehir Algıları: Nitel Bir Analiz